

In gesprek over...

Samenlevingsgericht werken

“Stadsdelen zijn de verbinding met de samenleving”

Als SIR Communicatiemanagement laten wij ons graag inspireren door aansprekende voorbeelden, visies van ervaringsdeskundigen en meningen van experts. We zoeken ze op en gaan met ze in gesprek. En vertalen wat we hebben gehoord in toepassingen voor communicatie en participatie.

In Enschede werken ze ‘samenlevingsgericht’. Het stadsdeelgewijs werken, dat in 1995 in Enschede werd geïntroduceerd, was volgens stadsdeelmanager Wilmien Haverkamp een eerste belangrijke stap. De gemeente werd dichtbij inwoners en partners gebracht, wat beter past bij de veranderende samenleving. Met als doel: het vergroten van de zelf- en samenredzaamheid. We praten met Wilmien over haar visie op participatie, de veranderende rol van ambtenaren, bestuur en raadsleden en het werken in stadsdelen.

Je werkt al jaren met hart en ziel vanuit de participatiegedachte. Op welke manier raakt dit jou?

‘Het is me met de paplepel ingegoten. Je moet het zelf doen in deze wereld. Je hebt als mens ontzettend veel mogelijkheden, talenten en kracht. Ik vind het jammer als mensen denken dat ze zelf niets kunnen. Je kan zoveel zelf! Ik zou zo graag willen dat de kracht in de samenleving ook weer wordt ervaren en benut. Niet achterover hangen. De opgave zit ‘m in de beweging op gang te brengen. Dit vraagt op alle niveaus een andere manier van denken en doen.’

Met de inbreng van inwoners en medewerkers heb je de visie ‘Samenlevingsgericht werken’ geschreven. Wat houdt deze visie in?

‘Er wordt steeds meer gesproken over participatie en interactie met inwoners en partners. Maar interactie tussen gemeente en samenleving is geen doel op zich. Het doel is om tot een gelijkwaardige samenwerking te komen, wanneer bewoners een appel op ons doen. Om samen te werken aan maatschappelijke opgaven. Als gemeente doen we dat van oudsher vaak nog vanuit de legitimiteitsbenadering: vanuit wetten, regels en systemen. Maar daarmee missen we de aansluiting bij de samenleving. We moeten als gemeente meer meebewegen met onze samenwerkingspartners, in plaats van risico’s willen voorkomen door regels te stellen. Dus de samenleving als vertrekpunt en als organisatie continu aansluiten bij wat er speelt. We geven daar invulling aan door het stadsdeelgewijs werken, waarbij we werken met stadsdeelagenda’s, wijkprogramma’s en de wijkbegroting.’ En ook met een proces om te komen tot het Nieuw Enschedees Welzijn.

Wat houdt Stadsdeelgewijs werken in?

‘In 1995 werd het stadsdeelgewijs werken geïntroduceerd in onze stad. We brachten de gemeente dichtbij bewoners en partners, door de stad te verdelen in stadsdelen. Ook de gemeenteraad is op die manier ingedeeld: elke politieke partij is per stadsdeel per stadsdeel vertegenwoordigd in de stadsdeelcommissie. Een keer per zes weken is er een stadsdeelcommissie, die steeds in het teken staat van thema dat speelt in de wijk.

De interactie met inwoners is veel makkelijker en de bijeenkomst worden ook goed bezocht. Ook de locaties van de commissies zijn makkelijk toegankelijker. We zitten bij de speeltuinen, scholen, verenigingen etc. Beter dan dat je altijd naar het stadhuis moet. Stadsdelen zijn de verbinding met de samenleving.'

Wat betekent de visie 'Samenlevingsgericht werken voor het dagelijkse werk van de ambtenaren?

'Het vraagt iets van de houding en het gedrag van ons, medewerkers. Je moet kwetsbaar durven en kunnen zijn, leren van je fouten en we moeten er de tijd voor nemen. Dat is best een lastige. Bovendien zijn we vaak zo loyaal aan onze wethouders (is een cultuurding), waardoor we vaak niet goed genoeg doorvragen. Wat wil de bestuurder nou echt? Wat ik inmiddels wel heb geleerd is dat je als overheid niet alles helemaal los kunt laten. Je moet inwoners en initiatieven soms wel op weg helpen en dichtbij blijven. En verbindingen zoeken tussen partijen. Valkuil is dat je het eigenaarschap als overheid overneemt. Dit doe ik af en toe nog steeds. Het is echt een zoektocht.'

En hoe zit het met de veranderde rol van bestuurders en raadsleden?

'Bestuurders zijn het anker in dit hele veranderingsproces. Ze kunnen hun slagkracht inzetten om ruimte te maken voor de benadering vanuit de samenleving. Daarbij moeten zij bereid zijn risico's te nemen, loslaten en goed luisteren naar wat er speelt. Het mooie aan Enschede is dat we al stadsdeelwethouders hebben. Hierdoor staan zij al dichtbij de inwoners. Wat betreft raadsleden: zij zijn de brug tussen de gemeentelijke organisatie en inwoners. Zij willen weten wat er speelt in de wijk en deze thema's aan de orde stellen.'

Verliest een raadslid niet een beetje zijn legitimatie, als iedereen verbinding gaat maken met de samenleving?

'Volgens mij kan dit een heel mooi samenspel zijn, waarbij de ambtelijke organisatie uitvoert en initiatieven ondersteunt. De bestuurders hebben een rol dit naar de raad te brengen. Raadsleden hebben dan uiteindelijk de laatste stem. En zij kunnen zeggen waar de meeste aandacht aan moeten worden besteed, op basis van wat er leeft in de wijk. Ieder dus in z'n eigen rol'

Kun je een mooi voorbeeld noemen van samenlevingsgericht werken?

Vorig jaar hebben we stadsdeelgesprekken georganiseerd als onderdeel van 'de Week van de Wijk'. In elke wijk gingen we in gesprek met inwoners. Eerst hebben we het Enschede Panel bevraagd: wat zijn de belangrijkste thema's in de wijk? Daarna hebben we per wijk een bijeenkomst georganiseerd, waar mensen met pionnen aan konden geven welke thema's prioriteit hadden in hun omgeving. Ook werd de rolverdeling van gemeente en inwoners besproken.

Dat proces gaf ons meer duidelijkheid over de thema's die belangrijk zijn voor elke wijk en waar we samen aan moeten werken. Uiteindelijk met als doel meer eigenaarschap te ontwikkelen bij de inwoners. Deze stadsdeelgesprekken willen structureel organiseren.

Wat zijn de belangrijkste lessen die je de afgelopen jaren geleerd hebt als het gaat om participatie?

'Als overheid zijn we ook kwetsbaar. We weten niet alles en kunnen niet alle problemen voorkomen. We moeten veel meer aan de voorkant van processen nadenken over een aanpak. Wat is onze maatschappelijke opgave en hoe kunnen we dit vanuit een samenlevingsgerichte manier oppakken? Welke ruimte is er en welke ruimte willen we geven? We zijn vaak op kleine stukjes bezig en vergeten het overkoepelende doel. Ik denk dat dit een continue opgave is, om deze bewustwording op gang te brengen. En als je iets samenlevingsgericht hebt aangepakt, moet je natuurlijk achteraf nadenken hoe het nog beter kan. Blijf kritisch!'

Wat ons heeft geïnspireerd

Werken in stadsdelen

Dichtbij de inwoners zijn begint bij de organisatie. Het werken vanuit stadsdelen is een laagdrempelig manier om in contact te zijn met inwoners over de voor hen relevante thema's. En interessant ook voor andere gemeenten, die worstelen met een afstand tussen overheid en inwoners.

Samenspel organisatie, bestuur en raad

Aansluiten bij de samenleving vraagt een aanpassing van bestuur, politiek én samenleving. Ieder heeft daarin zijn eigen rol. Dat zagen we ook terug in de interviews die wij hebben gedaan voor de VNG en Provincie Overijssel. Wethouders die meer moeten loslaten, raadsleden die meer betekenen in de samenleving dan in de raadszaal. En inwoners die meer hun burens moeten aanspreken in plaats van de gemeente bellen. Meer weten over dit proces? Ga naar: www.lokaledemocratieinbeweging.nl/magazine.

Wilmien werkt 15 jaar bij de gemeente Enschede, waarvan de laatste 5 jaar als stadsdeelmanager Noord. Vanuit haar functie is ze vaak in gesprek met inwoners en partners uit haar wijk en organiseert ze ook regelmatig sessies en bijeenkomsten. Ze heeft vorig jaar het proces geleid om te komen tot de visie samenlevingsgericht werken, die door de raad is vastgesteld. Meer weten over samenlevingsgericht werken? Kijk op: samenlevingsgerichtwerken.enschede.nl.

